

Landmandsmødet i Nykjøbing

d. 23de—27de Juli 1872.

I Nykjøbing skulde Beviset føres, — Beviset for at et Landmandsmøde med Held kan afholdes i en af vore mindre Byer, saa man ikke som hidtil ved Valget af Byerne udelukkende skal behøve at se hen til, om den eller den By har gode Lokalteter, men ogsaa kan tage tilbørligt Hensyn til, om den eller den Egn trænger mere eller mindre stærkt til at faa et Møde, med alt det befrugtende og vækkende, som dette fører med sig, afholdt i sin Midte. Omtrent saaledes udtalte Etatsraad Tesdorpf sig ved Delegeretmødet i Kjøbenhavn ifjor, og nu er Beviset ført, det 12te danske Landmandsmøde er sluttet, og det hører aabenbart til et af de mest vellykkede, vi have haft; righoldige og smukke Samlinger af Dyr og Redskaber, lærerige Foredrag af vore landøkonomiske Autoriteter og Videnskabsmænd om flere af Dagens vigtigste Spørgsmaal, smukke og interessante Udflygter til Egne, hvor en Mængde af Deltagerne aldrig før havde været, — alt dette har i fuldeste Maal lagt Beslag paa de 5 Dage, hvori Mødet varede, og har givet et saa rigt og fornøjeligt Udbytte med derfra, at de pulserende Eftervirkninger sikkert ville kjendes i de fleste Landmandslag selv i Landets fjærnere Egne, om det end naturligvis fortrinnsvis er den Provins, hvori Mødet er holdt, at Minderne om hvad man saa og hørte i Nykjøbing længst og fyldigst ville bevares. Og dog

vilde Samlingerne utvivlsomt have været endnu righoldigere, Besøget endnu talrigere, naar den fælteste Jernbane, saaledes som man oprindelig havde ventet, havde været aabnet før Mødet, naar der ikke samtidig havde været Industriudstilling i Kjøbenhavn, som gjorde det vanskeligt for flere Fabrikanter at møde begge Steder, og som tillige drog en Del af de Rejsende til sig, som ellers vare tagne til Nykjøbing, og endelig naar Mødet havde været afholdt noget tidligere, hvilket lokale Forhold imidlertid gjorde umuligt, eller Høsten var kommet noget tidligere, thi allerede i Mødedagene begyndte den i mange Egne.

At Mødet desuagtet blev saa vellykket og udbytterigt skyldes særlig, at det var saa udmærket og omsigtsfuldt forberedt, saa kyndig og indsigtfuldt ordnet saavel i det store Hele som i Enkelthederne, og de Mænd, der ikke havde sparet paa Tid eller Kræfter for at medvirke til Opgavens Løsning fortjente derfor i fuldt Maal og modtog ved givne Lejligheder en varm Anerkjendelse og Tak fra de Forsamledes Side. Men uden at forringe Betydningen af de værdifulde Bidrag, som ydedes af Medlemmerne af den forberedende Komite, af de store Forbegodsejere og Egnens Beboere, af lokale og fjærnere Autoriteter, af Foredragsholderne, af Udstillerne, Dommerne osv. osv., udtale vi kun den Følelse, der utvivlsomt gjorde sig gjældende hos alle, naar vi sige, at Vren og Takkens for det 12te Landmandsmøde ganske særlig tilkommer Etatsraad Tesdorpf til Durupgaard, der ved sin store Indflydelse, sine rige Evner, sin omsigtsfulde Grundighed og utrættelige Arbejdsdygtighed bidrog saa væsentlig til ikke blot at gøre Mødet indholdsrigt, men ogsaa til at give det den Fasthed og Sikkerhed i Plan og Ordning, som er ligesaa nødvendigt for at et saa omfangsrigt Møde skal lykkes.

Ifølge den nugældende Ordning for vore Landmandsforsamlinger skal 4 Aar forud for en saadan dennes Mødested vælges, og et Aar før Mødet skulle Hovedtrækkene af dets Ordning bestemmes af Udsendinge fra Landbosforeningerne, som paa det fgl. Landhusholdningssekselskabs Foranstaltning samles i

Kjøbenhavn. Dette skete for Nykjøbing-Mødets Bedkommende henholdsvis 1868 og 1871, og om disse Delegeretmøder er der gjort Rede i Tidsskriftets 2det og 5te Bind. Paa det sidste af disse Møder valgtes Godsejer Estrup til Præsident, Udenrigsminister, Lehnsharoon Rosenørn-Lehn til Vicepræsident og Grev Frijs til Suellinge, Etatsr. Tesdorpf og Justitsr., Borgerm. Pontoppidan til den forberedende Komite; men da senere de 3 førstnævnte Mænd undflog sig for at modtage de paa dem faldne Valg, valgtes af de 2 sidstnævnte og det fgl. Landh. Selsk.'s Præsidium i Forening Kammerherre Sehested-Suul til Præsident, Justitsraad Jørgensen til Vicepræsident og Bøgerm. Friderichsen til Medlem af den forberedende Komite. Denne supplerede sig senere med omtrent 40 Mænd fra Volland-Falster og Sjælland, og Arbejdet fordeltes mellem 6 Subkomiteer i Fighed med Kjøbenhavnsmødet, nemlig 1) en Komite for Mødets og Udstillingernes almindelige Ordning, Formand Etatsr. Tesdorpf med Assistance af Sekretær Hanne mann, 2) for Inkvartering, Udflugter og Festrangements, Formand Vinhandler Sidenius; 3) for Dyrskuet, Formand Bøgerm. Friderichsen med Assistance af Godsforvalter Eggers; 4) for Maskin- og Redskabsubstillingen, Formand Forpagter Bokelmann; 5) for Produktsubstillingen, Formand Kandidat Segelcke med Assistance af Overlærer Lütken; 6) for Haveudstillingen, Formand Godsejer Neergaard, Fuglsang, med virksom Bistand af Gartnerne Petersen og Besterby. Til Sekretær for Landmandsmødet valgtes Landhusholdningsforeningens Sekretær, Civilingeniør Hanne mann, og til Kassører og Lokalsekretær forhøved. Godsforvalter Andersen i Sogstoftet ved Nykjøbing.

Allerede i August Maaned ifjor udsendtes den første Meddelelse fra den forberedende Komite, nemlig en Opfordring til af den daværende Høst at udtage Prover af Korn for at der kunde fremkomme Samlinger af de her i Landet dyrkede Arter og Varieteter af Korn-, Foder- og Handelsplanter, ligesom ogsaa Samlinger for at anskueliggjøre

Virkingen af forskjellig Saatid, Saadnybde, Behandling af Jorden og Benyttelse af naturlig og kunstig Gjødning, samt andre Forhold der udøve Indflydelse paa Planternes Udvikling. Den 10de Oktober holdt Komiteen sit første samlede Møde i Nykjøbing, og fra da af er der i Vinterens og Forsommerens Løb afholdt jævnlige Møder, hvorom der da strax er givet Offentligheden den ønskelige Meddelelse gennem „Ugestrift for Landmænd“. Det fortjener i det Hele taget Paaskjønnelse og Efterlignelse, at Komiteen saa ofte har sendt Meddelelser om sin Virksomhed ud blandt Landmændene gennem det nævnte Blad, og ikke har skyet ligesom at stille sit Arbejde under Offentlighedens Kontrol og Kritik, thi derved er Deltagelsen for Mødet holdt levende, og hver Meddelelse har været en Sæd ud i Folket, hvorved Interessesen er trængt ind i Kredse, som ellers let vilde have blevet uberørte deraf. Det kan derfor ogsaa nok siges, at dette ikke har været det mindst virksomme Middel til at kalde saa mange fra Landets fjernere Egne til Mødet, thi overalt hvor Samtalen faldt om Nykjøbingmødet havde man noget Sikker at holde sig til, saa den ikke indskrænkedes til taagede og uklare Formodninger, hvorved Interessesen saa let sløves, og den kritiksuge Tvivl saa let faaer Overhaand; man havde overalt Vissheden om, at der i Nykjøbing arbejdedes alvorligt for at den store og patriotiske Op-gave kunde løses saa fuldstændig som mulig.

Blandt de Opgaver, der særlig krævede den forberedende Komitees Opmærksomhed maa fortrinsvis nævnes: at skaffe Penge, at skaffe Plads og at skaffe gode Kommunikationer.

Den første af disse er lykkes over Forventning. Medens der ved de nærmest foregaaende Møder omtrent indkom 15,000 Rdl. som frivillige Bidrag, have disse denne Gang bragt 19,542 Rdl. 8 $\frac{1}{2}$, nemlig fra Hs. Majestæt Kongen (600 Rdl.), Hs. kgl. Højhed Kronprinsen (200 Rdl.), det kgl. Landhusholdningselskab (1000 Rdl.), Indenrigsministeriet (3000 Rdl. til Dyrskuet og 500 Rdl. til Udstillingen), det Classenske Fideikommis (500 Rdl.), Lehns- og

Stamhusbesiddere (4965 Rdl.), Godsejere og Proprietærer (1370 Rdl.), landøkonomiske Selskaber (2930 Rdl., hvoraf Maribo Amts landøkonomiske Selskab bidrog 1200; Rdl.), Kommuner og Amtsraad (1982 Rdl. 8 β), Sparekasser paa Volland-Falster (900 Rdl.) og Grosferere, Rjømænd, Fabrikanter o. A. (645 Rdl.)

Dette er et fornøjet og glædeligt Vidnesbyrd om de nævnte Institutioners og Privatmænds Beredvillighed til at bringe Ofre, hvor det gjælder et saa almenyttigt Foretagende, som et Landmandsmøde maa erkjendes for at være. Tillige havde D^{hr}. John Swan & Son, Edinburgh, skjænket 2 værdifulde Sølvbægere som Præmier for 2 af de bedste Tyre af Rjød racen.

At skaffe den nødvendige Plads saavel til Dyrskue, Udstillinger, Samlinger, Foredragsale, Bureau osv. som til de mange Besøgende, der kunde ventes, var selvfølgelig en vanskelig Op-gave, og det kan heller ikke siges, at Vanskeligheden ved dens Løsning blev aldeles uden mislig Indflydelse paa Mødet, thi det var udelukkende for at kunne skaffe Plads, at Mødet, som først var tænkt afholdt i første Halvdel af Juli, maatte udskydes til den sidste Halvdel, hvorved som ovenfor antydet mange forhindrede i at deltage i Mødet. Man maatte nemlig nødvendigvis have Latinskolens Lokaler, hvori Produkt- og Husflidsagerne skulde have Plads, og først efter Feriens Begyndelse i Midten af Juli kunde disse Lokaler tages i Brug; tillige erholdtes da ogsaa Raadighed over et større Antal Værelser ved at mange af Skolens Disciple forlode Byen. Men bortset fra denne ganske vist temmelig væsentlige Ulempe, lykkedes det i fuldt Maal at tilfredsstille alle de Krav, som et saa omfangsrigt Møde gjør til Plads. Ved Beboernes Smødekommun kunde der disponeres over 900 Pladser, i Kornmagasiner i Byen var der ved midlertidige Skillerum indrettet 400 Sengepladser, og desuden havde man af Militæretaten erholdt Sejrtælte, Ma-dratter og Tæpper til over 200 Pladser, saa der ialt stod 1500 Pladser til Komiteens Raadighed foruden de mange private Pladser, der bleve besatte ved Bekjendtskaber, og et

større Antal Besøgende kunde ikke med nogen Rimelighed ventes. Til Bureauet, 2 Foredragsale og Læseværelse var der god og samlet Plads i Industriforeningsbygningen, der ligger midt i Byen, i Nærheden af Posthuset, Torvet, Udstillingspladsen og de mest befærdede Gaders Knudepunkt. Til Dyrskuet, Redskabs-, Have- og Skovbrugsudstillingen brugtes den saakaldte Gamle Kongens Have, en ganske fortrinlig Plads, tilstrækkelig stor og rummelig (12 Tdr. Land), støder imidlertid op til Byens Midte, indhegnet af Haver, saa der var Læ, og tilmed baade ifølge sin Beliggenhed og de smagfulde Anlæg, der vare udførte, en ligesaa smuk som hyggelig Plads.

Den tredie Hovedopgave for en forberedende Komite er at søge Kommunikationerne med de forskjellige Egne af Landet lettet saa meget som muligt i Mødetiden, særlig naar Mødestedet har en noget affides Beliggenhed. Dette lykkedes saa fuldstændig, at Komiteen med Rette kunde sige, at Nykjøbing var bleven et Midtpunkt for Kommunikationen. Foruden den regelmæssige Dampskibs- og Jernbaneforbindelse bragte Extra-Dampskibe Passagerer og Dyr fra Kjøbenhavn, Aarhus, Kolbing, Ålsens, Faaborg, Svendborg og Nyborg direkte til Nykjøbing og atter tilbage umiddelbart før og efter Mødet; i selve Mødedagene gik daglig 2 Extratog paa den sydsjællandske Jernbane og ligesaa 2 Dampskibe mellem Masned Sund og Nykjøbing. Dels for disse udvidede Kommunikationsmidler, dels for de stærkt moderede Fragter fortjene Generalpostdirektionen, det sjællandske Jernbaneselskab og navnlig det forenede Dampskibsselskab, som Komiteen havde formaaet til at iværksætte disse Extratoure, Landmændenes og Udstillernes særlige Paa-sjønne. Ogsaa under selve Mødet viste det sidstnævnte Selskab sin store Smødekommene ved frit at levere et Dampskib til Udflugterne til det nordlige Holland. Allerede i Maj Maaned meddelte Komiteen en fuldstændig og meget nyttig Fortegnelse over alle de Befordringsmidler, hvoraf Publikum i Anledning af Mødet kunde benytte sig.

Uf det Dvenstaaende, der af Mangel paa Plads kun be-

rører Hovedtrækkene af Komiteens Virksomhed, vil det fremgaa, at man med store Forventninger maatte drage til Mødet, og og at disse ogsaa i det Væsentlige bleve fuldstændig fyldestgjorte, skulle vi nu søge at paavise ved at omtale selve Mødet.

Hovedvægten ved vore Landmandsmøder er nu, i Modsætning til de første Møder, fortrinsvis lagt paa Udstillingerne, og disse omfattede i Nykjøbing: Dyr, Redskaber og Maskiner samt Produkter af Landbrug, Havebrug og Skovbrug.

Dyrskuet. Ved Kjøbenhavnsområdet holdtes for første Gang et permanent Dyrskue, men ved Delegeretmødet ifjor besluttedes, at det samme skulde være Tilfældet for Fremtiden. Opførelsen af Stalde og Boxer var derfor nødvendig, og man besluttede ved det nævnte Møde at anskaffe saadanne og af en saa solid Art, at de væsentligste Dele af disse Stalde kunde bruges ved Nykjøbingmødet og de nærmest derpaa følgende 3 Møder. Vi tro ikke, at denne Ordning er heldig, fordi Udgifterne til Opbevaring, Transport, Erstatning af defekt Træ o. lg. i Forbindelse med Ulempen ved at de kommende Møder væsentlig ere bundne til de første Gang benyttede Former og Dimensioner, uden at der kan tages Hensyn til de lokale Forhold, sikkert vil vise sig at være større end Udgifterne og Ulempene ved at hvert Møde anskaffede og atter realiserede det nødvendige Materiel. Men bortset herfra maa det indrømmes, at Staldene vare hensigtsmæssig og simpelt byggede, ligesom at Ordningen af Staldene i flere Rækker paa de 2 Sider af den store Kreds, hvori Dyrene bleve vist, maa siges at være baade smuk, overskuelig og tilbørlig koncentreret uden at være for sammenpakked. Halm, Hø, Grønfoder og Vand leveredes frit paa Dyrskuepladsen, og ogsaa for Driverne var der sørget godt ved uldne Tæpper og Telte. Præmierdyrene forevist i Kredsen et Par Timer Onsdag, Torsdag og Fredag; dette kan vel være nok for Kvægets Bedkommende; men Hestene burde vises oftere, helst 2 Gange hver Dag, da man ikke faaer noget fuldstændigt Indtryk af dem, naar man ej seer dem ude af Staldene og i Bevægelse. Tilmed faldt denne

sparfomme Forevisningstid de 2 Dage sammen med Forevisningen af Redskaber og Maskiner i Arbejde. Vel havde man den første Dag Lejlighed til at se de ældre Hingste ved Kraftprøven, som holdtes paa Kringsborg Mark, men derved blev den paapegede Ulempe selv for de ældre Hingstes Vedkommende kun meget betingelsesvis afhjulpet.

Dyrskuet var meget omfattende. Af Anglerracen var der mældt 42 Tyre, 86 Køer og Kvier og tillige 16 Samlinger, hvoraf dog kun de 10 af eget Tillæg, da det af Hensyn, som kun tilbøielig kunne billiges, og som i hvert Fald stride mod den Retning man søger givet vore Kvægskuer, ogsaa var tilladt at udstille sammenkjøbte Samlinger, hvoraf 6 fremstilledes. Af det jydsk Malkekvæg var anmeldt 23 Tyre og 19 Køer og Kvier samt 3 Samlinger, hvoraf 2 af eget Tillæg; og den overvejende Del af dette Kvæg var sendt fra Sjælland, og det endog fra de fjernere nordlige Egne, hvilket fortjener Paaskjønnelse, da man netop havde frygtet for at kun lidt jydsk Kvæg skulde have mødt i Nykjøbing. Af andet inden- og udenlandsk Malkekvæg var anmeldt 26 Tyre, 32 Køer og Kvier og 1 Samling af ren Race; man traf her en broget Samling ligesaa fra Northorn og hollandsk til den lille Thelemarckske, saaledes indenlandske Racer, Ayrshirer, Breitenburgere, Ballummer, svensk Herregaardskvæg og mange Blandinger. Af Rjødskvæg var mældt 13 jydsk Tyre og 11 do. Køer og desuden 9 Tyre og 5 Køer og Kvier af andre Racer. Endvidere var der mældt 7 Samlinger af Ungkvæg, saa Kvægskuet ialt omfattede 284 Nummere. — Af Heste til sværere Trækbrug var mældt 28 ældre og 14 yngre Hingste samt 16 Hopper, ialt 58, hvoraf 35 fra Sjælland; af Heste til Ride og lettere Brug var mældt 25 ældre og 8 yngre Hingste samt 6 Hopper, ialt 38, hvoraf 11 Hingste fra Sjælland; af forædlede Heste var kun mældt 4 ældre og 6 yngre Hingste samt 3 Hopper. — Af Faar var ialt mældt 41 Bædere og 20 Nummere Faar à 3 Stkr.; og af Svin 11 Orner og 11 Søer. — Endelig var der af fedt Slagtekvæg mældt 16 Stude, 3 Tyre eller Bøller og 10 Køer eller Kvier. — Vel

udeblev der iaar ligesom tidligere en Del af de anmeldte Dyr, men forholdsvis meget færre, da der krævedes Indskrivningspenge, som i hvert Fald maatte betales. — Angaaende Bedømmelsen af de udstillede Dyr henvise vi til de Foredrag som Prof. Prosch og Inspektør Buus holdt desangaaende ved Landmandsmødet, og som tilligemed en kort særlig Beretning om Faarene og Svinene ville findes meddelte i det Følgende.

I Forbindelse med Dyrskuet skal nævnes, at Maribo Amts økonomiske Selskab havde paa Forslag af og gjennem sin Formand Etatsr. Tesdorpf ladet indkjøbe et større Antal gode Tillægsdyr, der bleve bortauktionerede Fredag Aften. Der var saaledes indkjøbt en god Flok Anglerkøer og en Del engelske Bødere af Cotswolds-, Shropshiredowns- og Southdowns-Racen samt Orner af den større Berkshire-Race, alle fortrinlige Stamdyr. Anglerkvaget betales godt, men desværre er man, som ogsaa tidligere Erfaringer have viist, endnu kun sjælden villig til at betale de Summer, der forlanges for de gode engelske Tillægsdyr. — Desuden solgtes der underhaanden paa Etatsr. Tesdorps Foranledning og for skotsk Regning 2 udmærkede Korthornstyre og en Flok Ayrshire-Tyre og Kvier. Disse Ayrshiredyr bleve tildels alle kjøbt af den unge Greve Ahlefeldt-Laurvig paa Langeland, der menes at ville benytte dem som Grundlag for en Stamme.

Redskabsudstillingen var særdeles smukt og hensigtsmæssig ordnet. En firkantet, aflaaet Kløvermark var ved grusbelagte Beje inddelt i Agre eller Parceller, paa hvilke alle de større Redskaber gruppevis vare ordnede i Rækker; medens disse altsaa vare udstillede under aaben Himmel, vare derimod alle de mindre og finere Redskaber udstillede i en meget lang og dyb halvaaben Bræddebygning ved den ene Ende af den nævnte Mark; langs med en tilgrænsende Kanal vare Lokomobilerne og Pumperne anbragte. Ved denne Ordning havde samtidig baade god Plads, med bekvem Adgang til det enkelte Redskab og en samlet og smuk Overfugt, ligesom det ogsaa er lettere for de Besøgende at gjøre Sammenligninger,

og derfor bør denne Ordning ogsaa muligvis for det første bibeholdes; men den Ulempe er der unægtelig ved vedblivende at følge en saadan Klasseordning, at den i flere Henseender ønskelige Underhandling eller ligefremme Tankeudveksling med Fabrikterne derved vanskeliggjøres, da disse nu ofte have Redskaber paa forskjellige Steder og derfor vanskeligere træffes eller slet ikke møde, overladende til Kontoret at forhandle deres Redskaber. Dette sidste er bestemt en Fejl af Fabrikterne, de bør selv møde, selv underhandle, selv modtage og give Oplysninger om Forbedringer ved deres Redskaber, og det viste sig da ogsaa iaar, at det navnlig var de Fabrikter, som selv vare mødte, der fortrinsvis solgte meget og modtog mange Bestillinger. Handlen var iaar meget livligere end tidligere, en heldig Forandring fra de tidligere Moders temmelig træge Forretning; der viste sig kjendelig større Eyst til at købe; navnlig solgtes der en Del Plove (især S. Pedersens), Hestriver (især Bistofts), Rensmaskiner (især Jakobsens), Damptærskapparater (især ved H. E. Petersen) men dog fortrinsvis en stor Mængde Mejemaskiner. Disse sidste tiltrak sig aldeles overvejende Opmærksomheden, formedelst den store Mangel paa Høstfolk iaar; alle de udstillede Maskiner, selv de mindst gode, solgtes, og paa de bedre modtoges mange Bestillinger. Begjæret derefter var stort, men Tvivlraadigheden ligeoverfor dette nye og kun lidet kjendte Redskab om hvilket man skulde vælge var endnu større. At foranstalte en sammenlignende Prøve med dem iaar, hvilket der atter og atter udtaltes Ønsket om, kunde naturligvis ikke lade sig gjøre, hvad Enhver let vil indse, der selv har arbejdet med dem og veed hvor nødvendigt det er, at Marken er vel forberedt, at der haves passende Prøvemarker o. s. v. Derimod foreslog Bedømmelseskomiteen, at der 1874 skulde foranstaltes en stor international Mejemaskineprøve, itide forberedt baade ved Bekjendtgørelser i Ind- og Udlandets Blade og ved at vælge og forberede passende Arealer med forskjellig Slags Sæd til Prøvemarker; ved først at bestemme Prøven til 1874 vilde vore indenlandske Fabrikter faa Lej-

lighed til i Løbet af næste Aars Høst at prøve og forbedre de Mejemasfiner, som det stærkt stigende Begjær herhjemme sikkert vil bringe dem til at forarbejde, og ved at gjøre Præmierne store, vil det kunne ventes, at ogsaa Udlandets Fabrikanter ville tage Del i en saadan Præmieæfning. Prof. Nathorst fra Alnarp foreslog af samme Grund, at Opfordringen til en saadan Mejemastineprøve skulde udgaa fra Danmark og Sverrig i Fællesskab (s. Ex. gjennem det lgl. danske Landhusholdningssekskab og det lgl. svenske Landbruksakademi), thi naar Udlandets Fabrikanter havde Udsigt til ved en enkelt Prøve at kunne aabne sig et Marked i begge Landene, vilde de sikkert snarere møde, end naar Prøven kun vilde have Betydning enten for det danske eller for det svenske Marked.

For første Gang foretoges forud omfattende Prøver med dertil knyttede Pengepræmier for nogle enkelte Klasser af Redskaber, nemlig Plove, Harver, Grubber og Trømler, og Fabrikanter vare særlig indbudne til at møde ved denne Prøve, som udførtes i Løbet af 4—5 Dage i Ugen forud for Mødet og lededes af 1 af Redskabsdommerne (Forv. A. la Cour) og 2 af Redskabs-Komiteen (Søgerm. Hillerup og Forp. Bokelmann). Mekaniкус Winstrup, der ogsaa som Redskabsdommer skulde have deltaget i Prøven, maatte paa Grund af Sygdom forlade den, men han har Fortjenesten af til Brug ved Prøven at have konstrueret et særdeles findrigt og simpelt selvskrivende Apparat til Bergs Kraftthammel. Om Fremgangsmaaden og Udfaldet af denne Prøve skal der i et følgende Hefte blive gjort fuldstændig Rede. Angaaende den sædvanlige Bedømmelse af og Medailleuddelingen for de udstillede Redskaber og Maskiner, henvises derimod til Dommerkomiteens Beretning, som dens Formand, Forpagter Heide, afgav den første Dag, og som findes meddelt i det Følgende.

Udstillingen af Redskaber og Maskiner, der var meget talrig og i det Hele taget ret tilfredsstillende, fik en forøget Interesse ved den fuldstændige Samling af Maskiner og Redskaber, der benytttes til Dyrkningen af Sukkerroer,

og som Prop. Frederiksen, Nøbbøllegaard, lod fremstille, ligesom ogsaa og især ved at Lensgreve Knuth til Knuthenborg lod sin nylig indkjøbte Dampplow efter Fowlers bekendte Princip arbejde hver Morgen paa Sundby Mark paa Vol-land, $\frac{1}{4}$ Mil fra Nykjøbing, hvor den, naar Hensyn tages til de mindre heldige Vilkaar, arbejdede meget godt og kjendelig bedre end Howards Plow, der var fremstillet ved Kjøbenhavnsmødet.

Produktudstillingen omfattede Produkter af Landbrug, Skovbrug, Havebrug, Fiskeri, Viavl, Raastoffer og Fabrikater, samt Husflidsgjenstande, Modeller, Bøger, Tegninger o. lig. En fremragende Plads i disse Samlinger indtog Udstillingen af Mejeriprodukter, af hvilke der var mældt 105 Nummere Smør og 59 Nummere Ost, der henholdsvis tildeltes 7 og 8 Sølv., 9 og 5 Broncem. samt 10 og 8 Hæd. Dmt. Den store Udstilling og Prøvernes Godhed vidnede om den stærke Sands, der nu er vakt for Mejeribrugget. Særlig skulle vi blot fremhæve, at medens som sædvanlig det overvejende Antal Ostprøver ogsaa denne Gang vare lavede af Skummetmælk, mødte der dog Cheddarost fra 4 Udstillere og Chesterost, Eidammerost samt den af Franskmændene saa meget yndede Fromage de Brie fra 1 Udstiller, foruden 3 Prøver af Sveitserost og 3 af Myseost, og at der i disse hos os nye Retninger virkelig var præsteret noget særdeles Godt, hvilket alt tyder hen paa, at den hidtil forsømte Ostefabrikation er i Færd med at bryde sig nye Veje, og at der er Dygtighed tilstede til at føre den fremad. Udstillingen af Kornprøver var temmelig tarvelig, naar der sees hen til at Danmark dog først og fremmest er et kornproducerende Land, og Dommerkomiteen bemærkede om samtlige udstillede Bygprøver, at de i mer eller mindre Grad havde lidt ved Tærskningen og Rørningen. Ogsaa i Skovbrugsudstillingen var man berettiget til at have ventet en langt livligere Deltagelse, naar et Møde blev holdt paa de for sine store og smukke Skove bekendte sydlige Der; ikke desto mindre mødte kun 6 Udstillere,

men der maa til Gjengjæld siges om det Udstillede, at det var baade smukt, interessant og oplysende, hvorfor ogsaa de 5 af Udstillerne modtog Præmier eller Hæd. Dmt. -- Af Fabrikanter var der udstillet smukke og temmelig omfangsrige Samlinger af kunstige Gjødningsarter, Tagbeklædninger, Smor- og Ostefarver o. lg., ligesom ogsaa en ny Industri, nemlig Fremstilling af Tørvekul og derved vundne Biprodukter (svovlsur Ammoniak og Tørvetjære), tiltrak sig Opmærksomheden. For første Gang var der dannet en særlig Afdeling ved vore Landmandsmøder for Husflidsgjenstande, og den maa i det Hele taget siges at være ret tilfredsstillende, om den end stod betydelig tilbage for de store Udstillinger af lignende Art, der staa i Forbindelse med de svenske større og mindre Landbrugsmøder. Der uddeltes en stor Mængde Medailler (5 Sølv og 10 Bronze) og Hæd. Dmt. (18) for derved at opmuntre til Husflidens Fremvæxt. For yderligere at bidrage hertil lod Etatsr. Tesdorpf Bestyrerinden for og 6 Smaaabørn fra den af ham oprettede Haandgjæringskole ved Durupgaard under hele Mødets arbejde i Udstillingslokalet, hvor deres Tilvirkning af Straaarbejder tiltrak sig fortjent Opmærksomhed. Udstillingen af Haveprodukter var meget lille, og i mange Klasser var slet intet mødt; derimod vare flere af de udstillede Exemplarer meget smukke, ligesom ogsaa den smagfulde Ordning og Opstilling særlig bør fremhæves, da det Hele gjorde et meget forfriskende og vederkvægende Indtryk, og allerede af den Grund bør en slig Udstilling ikke savnes ved et Landmandsmøde; thi man trænger ganske særlig til en slig Forfriskelse, naar man i flere Timer i en brændende og trættende Solhede har vandret omkring mellem de udstillede Dyr og Redskaber.

Særlig Opmærksomhed fortjente Udstillingen af Modelles, Bøger, Tegninger og Samlinger i belærende Djemed. Man fandt her en Samling af danske Sten- og Jordarter, udstillet af Prof. Johnstrup, som baade ved sin Fuldstændighed og ved sine udmærkede smukke og karakteristiske Exemplarer i høj Grad fortjente Opmærksomheden. Tæt ved

fandtes en stor og særdeles interessant Samling af Tandpræparater til Belysning af Tandhygdomme hos Hesten, overfendt af Prof. Stockfleth fra den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Fra samme Læreanstalt var af Prof. Jørgensen overfendt en betydelig Samling af Rodpræparater, hvorved Rodudviklingen paa forskellige Stadier i Sædartenes Væxt var belyst. Generalstaben havde udstillet Prøver af fine bekendte fortrinlige Kort, dels fotograferede, dels fotolitograferede, — dels illuminerede, dels uden Illumination, — dels over større Egne og Landstrækninger, dels over enkelte Sogne, og alt til saa billige Priser, at de i Forhold til den store Nytte, som bl. a. Sogneraad og andre lokale Autoriteter kunne have deraf, indtrængende bør anbefales disse. Af Bestyreren for den danske Markfrøkontrol, Redaktør E. Møller-Holst i Kjøbenhavn, var udstillet en Samling af Frø af Foderurter og Handelsplanter, baade i den Skikkelse, hvori de fremkomme i Handelen, og som rent Frø tilligemed det derfra pillede Affald; det var en baade omfangsrig, smuk og formedelst sit Formaal særdeles fortjensfuld Samling; thi den maa være et ypperligt Hjælpemiddel ved Bedømmelsen af det Frø, som gaaer i Handelen; det er derfor heldigt, at Udstilleren, der med stor Iver og Interesse har kastet sig over denne Sag, efter Bestilling vil levere større eller mindre Dele af lignende Samlinger til dem, der maatte ønske det. Endnu skal nævnes de meget smukke og instruktive Kortarbejder over Corfelige og Durupgaard. — Der uddeltes ialt til hele Produktudstillingen 33 Sølv., 46 Bronzem. og 65 Hæd. Dmt.

Den anden Hovedgren af Landmandsforsamlingernes Virksomhed, ved Siden af Udstillingerne, er Foredragene. Paa disse var der denne Gang i Sammenligning med de nærmest foregaaende Møder lagt en ikke ringe Vægt, idet der ialt holdtes 13 Foredrag og Diskussioner foruden et 14de, som den sidste Dag maatte opgives, hvilket for saa vidt maa beklages, da det vedrørte Dagens største og vigtigste Spørgsmaal, Arbejderforholdene, der ikke burde have været ladet uomtalte

paa et saadant Møde, om det end fuldt maa indrømmes, at det ogsaa kunde have sine Misligheder at fremdrage et saa lidet klaret Spørgsmaal paa et saa stort Møde; men vi holde os forvissede om, at en Fremstilling af det meget, der alt er udrettet ved Selvhjælpsforeninger paa Falster, vilde have sat Tanker og Villier i Bevægelse, som ogsaa nok andetsteds skulde baaret Frugter. Naar denne Sag imidlertid var henstuds til 4de og sidste Foredrag om Tordagen, var det vist rettest, at man helt lod den falde; thi Deltagerne maatte nødvendigvis efter et saa anstrengende Møde føle sig trætte. Hvad de øvrige Foredrags- og Diskussionsamner angaaer, saa vare disse alle af en saa stor, vigtig og interessant Betydning, at hver for sig maa siges at være fuld berettiget; men naar der ikke desto mindre vistnes denne Del af Landmandsmødets Virksomhed saa ringe Deltagelse fra de Besøgendes Side, saa turde en medvirkende Grund dertil være, at det var for mange Emner, der forelaa til Behandling, om Komiteen end med Rette maatte forudsætte, at der, da Byen i sig selv ikke frembød meget Seværdigt, maatte kunne ofres mere Tid paa Foredrag end ellers. Hovedgrunden til den ringe Deltagelse maa derfor ogsaa navnlig søges i, at da Høsten overalt stod for Døren, kunde det store Flertal af Medlemmer ikke slaa sig til Ro i Nykjøbing, men søgte hurtigst mulig at blive færdige, anvendte derfor hele Tiden til at bese Dyrskuet og Udstillingerne, trøstende sig med, at Foredragene senere kunde læses. Ogsaa den stærke Varme og den ikke rigtig hyggelige Foredragsfal hidrog Sit til at svække Deltagelsen. Diskussionen var derfor ogsaa høist ubetydelig, hvilket vi iøvrigt mindre skulle beklage, fordi de indledende Foredrag saa at sige uden Undtagelse vare udarbejdede med en Dygtighed og Omfagt, hvorfor Foredragsholdernes Navne borgede, og hvorom Læseren selv vil kunne overbevise sig i de følgende Blade, hvor Foredragene findes meddelte dels in extenso, dels i et forkortet Referat, der er gennemgaaet af de enkelte Foredragsholdere; da vi formedelt andre Forretninger forhindredes i selv at

notere Diskussionen om Husflid, gjengives denne kun i et meget sammentrængt Referat, saaledes som det er offentliggjort i „Fædrelandet“.

Som sædvanlig anvendtes en Dag til Udflugter i de nærmeste Egne; der var ordnet følgende 5 Toure, og 150 Medlemmer kunde deltage i hver Tour: 1) Dalbygaard, Næs-
gaard, Corfelige, 2) Frisensfeld, Ludvigsgave, Bøts, Skjælby (hvor Gaardm. Tønnes Lølle besøgte), Gjedsergaard og Marrebæk (hvor Centrifugalpumpen til Udpumpning af Bøts Noer vistes i Arbejde). 3) Nysted, Alholm, Fuglsang. 4) Egholm, Pederstrup, Vanholm. 5) Vanholm, Knuthenborg, Drebygaard. Dels ved Dampskibe og dels ved Bogne, som Beboerne frit havde stillet, førtes Deltagerne ad de forskellige Router. Den store og opofrende Gæstfrihed, hvormed man overalt modtoges, de smukke Egne, hvorigennem man førtes, og de i høj Grad interessante og lærerige Agerbrug, som flere Steder besaaes, gjorde disse Udflugter ligesaa fornøjelige som udbytterige.

Om end flere Omstændigheder, og navnlig den, at man mange Steder maatte begynde paa Høsten i Mødedagene, afholdt en stor Mængde fra at deltage i Landmandsmødet, maa dette dog siges at være ret godt besøgt, saa at det endog kun er ved de 2 sidstafholdte Møder (Aarhus og Kjøbenhavn), at der har været flere Medlemmer; men ganske vist bør man ogsaa med Rette kunne vente, at Møderne efterhaanden i Gjennemsnit blive større, alt efter som at navnlig Trangen hos de mindre Jordbrugere til fordomsfrit at følge med og hente Udbytte af den fælles landøkonomiske Udvikling bliver stærkere end Ulysten til at søge ud over deres egen nærmeste Kreds, og efter som at den Sparommelighed, der ej tillader Udgifter, som ikke strax og aabenbart bringe Renter, bliver mindre. Medlemsfortøstnes isølge velvillig Meddelelse fra Lokalsekretæren af 1281*);

---

*) Ved Mødet i Randers (1845) var der 332 Medlemmer, i Odense (1846) 626 M., i Aarhus (1847) 467 M., Kjøbenhavn (1852) 1242

af disse vare 482 fra Volland=Falster, 363 fra Sjælland og hosliggende Der, 30 fra Bornholm, 96 fra Fyen og hosliggende Der, 214 fra Sylland, 18 fra Sønderjylland, 53 fra Sverrig, 13 fra Norge, 4 fra England, 2 fra Amerika, 2 fra Egypten, 2 fra Hamborg og 1 fra Lübeck. Desuden blev der løst omtrent 6000 Dagbilletter til Dyrstuet og Udstillingerne af Besøgende, der ikke vare Medlemmer, og deriblandt var der omtrent 2500 Kvinder og Børn.

Dette er Hovedtrækkene af Landmandsmødets Virksomhed, og naar da hertil endnu føjes, at et udmærket smukt Vejr, at Kongens og Kronprinsens Besøg om Onsdagen og flere Festsmaaltider bidrog til at forherlige Mødet, saa vil det forstaaes, at man med Rette kan sige, at Nykjøbingmødet paa en værdig Maade slutter sig til sine Forgjængere, og at altsaa, som vi begyndte med at sige, Mødet har været et Bevis for, at et godt Landmandsmøde kan afholdes i en af vore mindre Byer. Men man vil uden Tvivl tage meget fejl, hvis man vil betragte det som et almengyldigt Bevis for de mindre Byers Brugbarhed; tvertimod, naar man seer hen til den store Sum af Kræfter, der raadedes over i Nykjøbingegnen, til de overordentlige Anstrængelser, der bleve udfoldede, og den sjældne Dygtighed, hvormed det Hele blev fat i Værk, maa man nødvendigvis erkjende, at det kun er meget faa af vore mindre Byer, hvor noget lignende vilde kunne præsteres, og at det vilde være en uheldig Misforstaaelse, hvis man i saa Henseende vilde give de glædelige Erfaringer fra Nykjøbing en almengyldig Betydning.

M., Flensborg (1854) 422 M., Aalborg (1856) 1042 M., Søderø (1859) 430 M., Horsens (1861) 940 M., Odense (1863) 1252 M., Aarhus (1866) 1909 M. og Kjøbenhavn (1869) 4348 M.